

Stelselwijziging Jeugd

Factsheet

De kindcheck bij een arrestatie

*Zorg voor kinderen bij
arrestatie en/of detentie
van een ouder*

De kindcheck bij een arrestatie

Inleiding

Ouders hebben een gedeelde verantwoordelijkheid voor het opgroeien en opvoeden van hun kinderen. In het geval een van de ouders met justitie in aanraking komt en gearresteerd of in hechtenis genomen wordt, blijft de andere ouder verantwoordelijk voor de zorg van de kinderen. In het geval van een eenoudergezin valt de zorg voor het kind weg, bij een arrestatie of in hechtenisneming. In de situatie van een arrestatie of in hechtenisneming van een ouder in een eenoudergezin, blijkt het meestal te gaan om vrouwen/moeders. Bij de arrestatie of in hechtenisneming van een ouder ontstaat er een gezondheids- en veiligheidsprobleem rond het opgroeien en opvoeden van de kinderen. Dat is waar deze brochure over gaat. Het betreft vooral vrouwen/moeders, maar het kan natuurlijk net zo goed om mannen/vaders gaan.

Zo'n 3100 vrouwen komen jaarlijks in detentie. Voor circa 30 % geldt dat zij een straf uitzitten korter dan twee weken. Iets meer dan de helft krijgt een gevangenisstraf opgelegd van twee weken tot zes maanden. Circa 15 % zit een straf uit van langer dan een half jaar. Naar schatting heeft 50 % van alle vrouwen in detentie minderjarige kinderen. De scheiding van de moeder en haar kind(eren) heeft vaak verstrekende gevolgen. Moeders voelen zich schuldig omdat zij niet voor hun kinderen kunnen zorgen. Kinderen krijgen te maken met onvrijwillige scheiding van hun ouder, met gevolgen voor het gevoel van veiligheid en angst, met stress tot gevolg. Ook de sociale omgeving van het kind kan de detentie van de moeder stigmatiseren; dit maakt het voor kinderen nog lastiger om hiermee om te gaan. De risico's op internaliserende of externaliserende gedragsproblemen bij deze kinderen zijn groot. Het is dan ook belangrijk dat er goede zorg en opvang voor de kinderen is tijdens en ook na de detentie van de moeder¹.

Deze brochure gaat in op de 'kindcheck': de werkwijze van politie, gecertificeerde instellingen, gemeenten en penitentiaire inrichtingen om de zorg voor de achterblijvende kinderen te organiseren als er sprake is van arrestatie of detentie van de ouder(s). De samenwerking tussen deze partijen is noodzakelijk om de veiligheid en gezondheid van de 'kinderen-van-ouders-in-detentie' te waarborgen. De ouder(s) heeft (hebben) hierbij in eerste instantie zelf de verantwoordelijkheid om de juiste informatie te geven over de zorg van de kinderen en zo mogelijk in het eigen sociale netwerk de opvang van hun kind(eren) te regelen. Ook in geval van betrokkenheid van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) en de Gecertificeerde Instelling (GI) blijft de voorkeur uitgaan naar opvang van de kinderen in het eigen sociale netwerk, mits de veiligheid en gezondheid in dat sociale netwerk voldoende gewaarborgd zijn.

¹ Bron: Ministerie van Veiligheid en Justitie

Deze brochure bevat verder een voorbeeld van goed functionerende samenwerking tussen politie een Gecertificeerde Instelling in de regio Haaglanden.

Op de site van het NJi staan diverse methoden die de ingaan op de hulp aan ouders en kinderen tijdens en na detentie².

Wat verandert er bij invoering van de Jeugdwet?

Met de invoering van de Jeugdwet heeft de gemeenten de taak om de noodzakelijke jeugdhulp in te zetten voor hun jeugdigen, ook in acute situaties. Waar onmiddellijke actie nodig is, is de gemeente ervoor verantwoordelijk dat de jeugdhulp altijd direct bereikbaar en beschikbaar is (binnen en buiten kantooruren). Zo'n acute situatie kan ontstaan bij de arrestatie van een persoon, waarbij blijkt deze de verantwoordelijkheid heeft voor een of meerdere kinderen. Gemeenten moeten in dat kader afspraken maken over de uitvoering van de kindcheck in het jusiciele kader.

In de praktijk wordt de politie bij een delict en/ of arrestatie geconfronteerd met de vraag of de arrestant de zorg voor een kind heeft. Zo'n situatie vraagt meestal een snelle samenwerking tussen de politie en een crisisdienst jeugdhulp. Zo werken arrestatieteams vaak in de nacht of in de vroege ochtend. Daarnaast zijn heterdaad-zaken altijd spoedeisend. Snelle schakeling met een crisisdienst is dan nodig.

Daarmee is er een link tussen politie en een crisisdienst jeugdhulp. Het is aan gemeenten om een dergelijk crisisdienst in te richten, die 7 x 24 uur beschikbaar zijn. Gezien de aard van crisiswerk, noodzakelijke schaalgrootte en efficiëntie zullen deze crisisdiensten veelal op regionaal niveau ingericht worden. Dit sluit aan op de behoeften van de politie en PI's. Voor de veiligheid en gezondheid van het kind is het is voor deze organisaties van belang om sluitende afspraken te maken met een gemeenten over de kindcheck, bij voorkeur in regionaal verband.

In geval een burger of professional zorgen heeft over de veiligheid of gezondheid van een kind is er de mogelijkheid een melding te doen bij de organisatie 'Veilig Thuis', de uitvoerder van meldingen rond huiselijk geweld en kindermishandeling. Veilig Thuis wordt uitgevoerd onder de Wmo. Ook de politie doet meldingen over kindermishandeling via Veilig Thuis, in geval van betrokkenheid van kinderen bij een overtreding of misdrijf³. Hierover zijn landelijke afspraken gemaakt.

² <http://www.nji.nl/nl/Databanken/Databank-NederlandsOnderzoek-Jeugd-en-Opvoeding/Overzicht-onderzoeken>

³ Zie: <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdhulp/publicaties/zorgmeldingen-jeugd>

De kindcheck

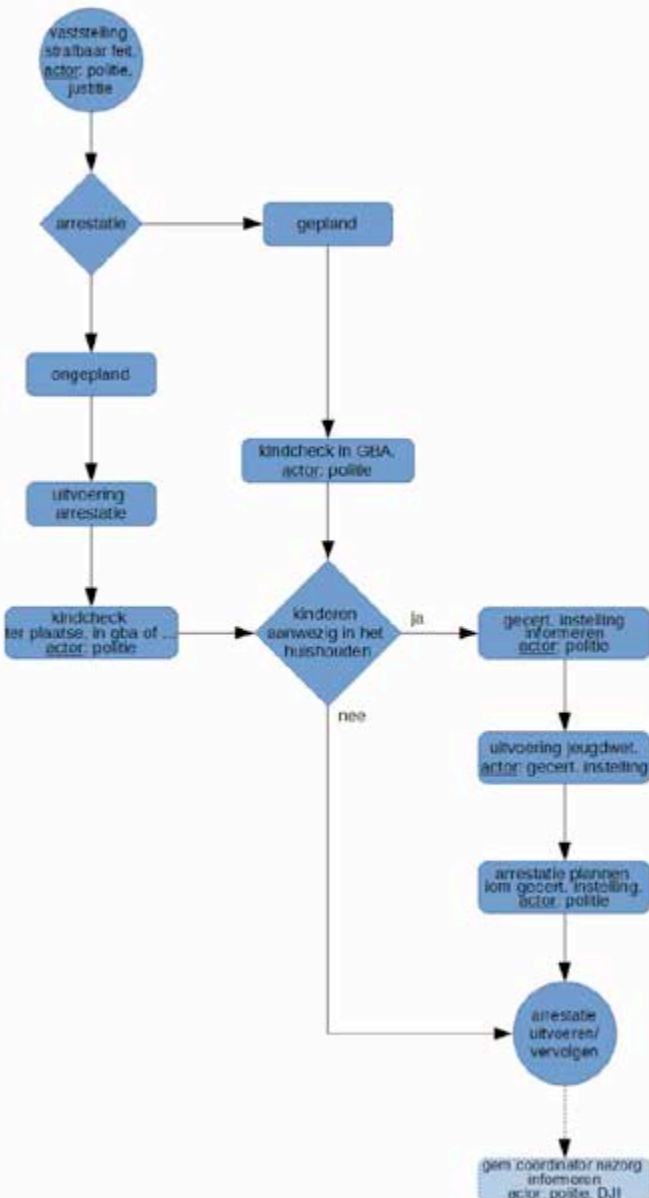
1. Kindcheck bij de politie.

In geval van een arrestatie is er bij de politie een procedure die bekend staat als 'de kindcheck'. Hierbij wordt gecheckt of de arrestant de zorg heeft voor minderjarige kinderen. Bij deze kindcheck zijn twee situaties te onderscheiden:

- a) een geplande arrestatie
- b) een ongeplande arrestatie.

In elke regio zijn er afspraken gemaakt tussen de politie en de GI:

- a) voor situaties onder a, is er contact met de dienstdoende jeugdhulpverlener (afdeling toegang, 24-uursdienst, enz.)
- b) en voor situaties onder b met de crisisdienst van de GI.

Geplande arrestatie

De politie controleert vooraf bij een geplande arrestatie in de Basisregistratie personen of de verdachte minderjarige kinderen heeft. Als dit het geval is, schakelt de politie de GI in.

Een geregistreerde medewerker van de GI is op het moment van de arrestatie aanwezig, hetzij op de plek van de arrestatie, hetzij op het politiebureau. Deze medewerker beoordeelt, zo mogelijk na contact of in overleg met de ouder, of er voor de kinderen veilige opvang en verzorging is, overeenkomstig het woonplaatsbeginsel⁴. Als er binnen het sociale netwerk van de gearresteerde ouder opvang is, informeert de politie de betrokken geregistreerde medewerker van de GI over de veiligheid (srisico's) op het betreffende opvangadres, voor zover de personen van het opvangadres bij de politie bekend zijn. Omdat vanwege de detentie de ouder geen gezag meer uit kan oefenen over het kind/ de kinderen, doet de geregistreerde medewerker van de GI per omgaande een VTO bij de RvdK inzake het toepassen van een gezagsmaatregel. Wanneer opvang (nog) niet lukt in het eigen sociaal netwerk, zet de geregistreerde medewerker van de GI jeugdhulp in in de vorm van pleegzorg. Deze pleegzorg is onderdeel van de ingekochte jeugdhulp door de gemeente⁵.

Ongeplande arrestatie:

Bij een heterdaad arrestatie of arrestatie buiten heterdaad, maar niet in de woning van de verdachte, informeert de politie zo spoedig mogelijk of de verdachte kinderen heeft waarvoor opvang en zorg nodig is. Dit is een kwetsbaar punt, omdat sommige verdachten uit angst dat hun kinderen van hen worden afgenomen, dit verzwijgen. De politie informeert naar de gezinssituatie bij de verklaring over de achtergronden van de verdachte. De GI wordt vervolgens ingeschakeld om de kinderen op te zoeken. De geregistreerde medewerker van de GI doet per omgaande een VTO bij de RvdK inzake het toepassen van een gezagsmaatregel, omdat de ouder vanwege de detentie geen gezag meer uit kan oefenen over het kind/ de kinderen. De geregistreerde medewerker van de GI beoordeelt, zo mogelijk na contact of in overleg met de gearresteerde ouder, of er voor de kinderen veilige opvang en verzorging is, overeenkomstig het woonplaatsbeginsel. Wanneer opvang (nog) niet lukt in het eigen sociaal netwerk, zet de geregistreerde medewerker van de GI jeugdhulp in in de vorm van pleegzorg. Deze pleegzorg is onderdeel van de ingekochte jeugdhulp door de gemeente.

⁴ Zie: <https://www.vng.nl/producten-diensten/diensten/woonplaatsbeginsel>

⁵ Zie: <http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/decentralisatie-jeugdzorg/nieuws-jeugdzorg-naar-gemeenten-brochure-over-pleegzorg>

2. Kindcheck bij Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI).

De DJI maakt bij de kindcheck onderscheid tussen de zogenaamde 'zelfmelders' en overige gedetineerden.

Zelfmelders

Een zelfmelder is een veroordeelde met een onherroepelijke onvoorwaardelijke vrijheidsstraf, die zich na een daartoe ontvangen oproep, zelf moet melden bij een Penitentiaire Inrichting (PI) of bij de politie voor het ondergaan van de opgelegde vrijheidsstraf. Het Centraal Justitieel Incassobureau bepaalt in opdracht van het Openbaar Ministerie of een veroordeelde met een lopend vonnis in aanmerking komt voor de status van zelfmelder. In het geval een ouder zichzelf voor detentie moeten melden treedt het volgende proces in werking:

- Ouders die een vrijheidsstraf moeten ondergaan en zich voor hun detentie moeten melden bij de PI, ontvangen een brief met daarin uitleg over de instanties waarop een ouder - indien nodig - een beroep kan doen voor de opvang van haar kinderen tijdens de detentie, mocht opvang in het eigen sociale netwerk niet lukken.
- De Casemanager van de PI meldt de aanstaande detentie drie á vier weken voordat de ouder zich bij de PI moet melden, aan de Gemeentelijk Coördinator Nazorg (GCN) van de gemeente waarin de ouder woont.
- Vervolgens controleert de GCN in de Basisregistratie personen of er minderjarige kinderen zijn ingeschreven op het huisadres van de gedetineerde en of de daar woonachtige jeugdige volgens het woonplaatsbeginsel⁶ van de Jeugdwet onder de jeugdhulp van de gemeente valt.
- Is er wel een minderjarige woonachtig op dat adres, maar valt die volgens het woonplaatsbeginsel niet onder de betreffende gemeente, dan informeert de GCN de gemeente die volgens het woonplaatsbeginsel wel verantwoordelijk is voor de jeugdhulp aan die jeugdige en geeft de naam van die gemeente ook door aan de Casemanager van de PI.
- Blijkt er een minderjarig kind woonachtig te zijn op het adres en valt het kind volgens het woonplaatsbeginsel onder de zorg van de gemeente, dan doet de GCN een check of er voor de duur van de detentie veilige en gezonde opvang van de kinderen is. Deze inschatting is onderdeel van Jeugdwet art. 2.7 lid 2, waarop ook het Besluit Jeugdwet van toepassing. Dit betekent dat deze check uitgevoerd dient te worden door een geregistreerde medewerker.

- Bij twijfel over de veilige en gezonde opvang van het kind/ de kinderen, informeert de GCN het college. Het college doet vervolgens een VTO bij de RvdK met als doel de veilige en gezonde opvang van het kind/ de kinderen gedurende de detentie van de ouder(s). Afhankelijk van de lokale afspraken kan de veilige en gezonde opvang van het kind/ de kinderen ook via de zogenaamde 'drang-variant'. Hierbij vind een oplossing plaats op basis van vrijwilligheid van de ouder, waarbij een veiligheidskader meegedeeld en beschreven wordt, in concrete termen van gedrag. Wordt dat kader overschreden, dan vindt alsnog een gezagsmaatregel plaats. Dit 'drangkader' is per gemeente anders georganiseerd: soms via de RvdK, soms via de GI (SAVE-aanpak of VERVE) of anderszins. In voorkomende gevallen schakelt de GI passende jeugdhulp in, als ingekocht door de gemeente.
- De GCN informeert de Casemanagers van de PI over de manier waarop de zorg en opvang van de kinderen tijdens de detentieperiode worden georganiseerd.

'Overige gedetineerden'

De overige gedetineerden zijn personen met een lopend vonnis, die niet de status van zelfmelder hebben gekregen of het zijn personen die na hun aanhouding in preventieve hechtenis zijn genomen, vervolgens veroordeeld zijn en direct daarop aansluitend hun gevangenisstraf ondergaan.

- De PI meldt standaard binnen twee werkdagen na aanvang van de detentie aan de betrokken GCN dat iemand is gedetineerd.
- De GCN verstrekt binnen vijf werkdagen na deze melding aan de PI: of er minderjarige kinderen zijn ingeschreven op het huisadres van de gedetineerde en of de daar woonachtige jeugdige volgens het woonplaatsbeginsel van de Jeugdwet onder de jeugdhulp van de gemeente valt. Deze gegevens kunnen via de Basisregistratie personen worden gecheckt.
- De Casemanager van de PI stelt bij de screening (binnen 10 werkdagen na aanvang detentie) de vraag aan de orde hoe de zorg voor de kinderen is/ wordt geborgd, zowel tijdens - als na afloop van de detentie.

⁶ Zie ook: <https://www.vng.nl/producten-diensten/diensten/woonplaatsbeginsel>

Praktijkvoorbeeld samenwerking politie en jeugdzorg

Samenwerking tussen de politie Haaglanden en het Crisis Interventie Team van Bureau jeugdzorg Haaglanden

Sinds 1 september 2006 heeft het arrestatieteam van politie Haaglanden in zijn draaiboek opgenomen dat vooraf bij het Crisis Interventie Team (CIT) van Bureau jeugdzorg Haaglanden gemeld moet worden wanneer er één of meerdere kinderen aanwezig kunnen zijn bij een inval.

De praktijk

De rol van de politie

Wanneer de politie van plan is om, in het kader van een langer lopend onderzoek, een inval te doen, controleert de politie aan de hand van de Basisregistratie personen of er op het adres kinderen aanwezig kunnen zijn. Wanneer de aanwezigheid van kinderen wordt voorzien, kondigt de politie dat aan bij het CIT van Bureau jeugdzorg Haaglanden. In het kader van privacybescherming en het politieonderzoek verstrekt de politie aan het CIT meestal alleen informatie over het aantal kinderen, de leeftijd en het geslacht.

Rol CIT

Invalen zijn meestal in de nacht of hele vroege ochtend. CIT medewerkers komen, afhankelijk van de door politie ingeschatte veiligheidsrisico's, ter plaatse in de woning of wachten op de kinderen op het politiebureau.

Er is dus tijdens een inval altijd een medewerker van het CIT beschikbaar. Nadat de politie de woning of het pand heeft betreden, beoordeelt het CIT bij voorkeur in de woning de situatie. Hierbij is het streven, om te komen tot een gesprek met de moeder, omdat zij informatie kan geven over mogelijke opvang van het kind in haar eigen netwerk. Vaak wacht de medewerker samen met het kind in de woning totdat degene die het kind zou kunnen opvangen en verzorgen, er is. De medewerker kijkt dan hoe het kind reageert (is er vertrouwen bij het kind). Wanneer opvang binnen een vertrouwde omgeving niet mogelijk is, verzorgt het CIT opvang bij zorgaanbieders met crisisopvangplekken en crisispleegzorg. Wanneer langer durende opvang en verzorging nodig is, wordt er bij voorkeur gebruik gemaakt van pleegzorg. Een andere belangrijke reden om ter plaatse te zijn, is het mee kunnen nemen van voor het kind belangrijke zaken, zoals de lievelingsknuffel, een huisdier, medicatie, schoolspullen en kleding. Het komt nogal eens voor dat een woning wordt verzegeld en het kind zonder dergelijke belangrijke eigen spullen komt te zitten.

Het komt ook voor dat de kinderen niet aanwezig zijn op het moment van de inval, of dat er kinderen aanwezig zijn die daar niet ingeschreven staan. In het eerste geval gaat het CIT naar deze kinderen op zoek. In het laatste geval checkt het CIT via de Basisregistratie personen de gegevens van het kind zodat ouders of verzorgers benaderd kunnen worden.

Na de eerste opvang kunnen er verschillende scenario's gaan spelen. De ouder wordt na 6 uur heengezonden en kan weer zelf voor de kinderen gaan zorgen. Als beide ouders zijn aangehouden kan het zijn dat één ouder wordt heengezonden, die dan voor de kinderen gaat zorgen. De ouders worden na 3 dagen heengezonden. Ook na de eerste uren van opvang, wordt er in samenwerking met alle betrokkenen (CIT, politie, ouder, advocatuur, school, familie) een korte termijn/veiligheidsplan gemaakt. Dit plan komt tot stand onder verantwoordelijkheid van het CIT. Soms stelt de familie zelf een plan op. Dan ziet Bureau jeugdzorg erop toe dat het plan voorziet in een aantal basiscriteria, zoals: veiligheid, basiszorg, voortgang schoolbezoek, de mogelijkheid tot contact met gedetineerde ouders. Wanneer sprake is van een langer durende detentieperiode draagt het CIT de zorg intern over en kan de uitvoering van het plan zowel binnen het vrijwillige, als het gedwongen kader vallen.

In situaties van aanhouding bij heterdaad, van een ouder met kinderen, geldt in hoofdlijnen hetzelfde werkproces, met dien verstande dat betrokken verdachten zich dan altijd op een politiebureau bevinden.

Dit is een uitgave van het

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

www.voordejeugd.nl

Juni 2015